

Et spørgsmål om positionering – tyske L2(dansk)-studerendes skriftlige genrekompetencer

Irene Simonsen
Syddansk Universitet

Med baggrund i mit ph.d.-projekts sammenlignende undersøgelse af danske L1-sprogbrugeres og tyske L2(dansk)-studerendes¹ skriftlige genrekompetencer peger artiklen på *positionering* ("Selbstdarstellung", Sandig 2006) som en handling, der realiseres afgørende forskelligt af de to grupper af sprogbrugere. I artiklen argumenteres på baggrund af Feilke (2012) for et analysefokus på ytringsmønstre som en iagttagelig instantiering af de skrivendes beherskelse af genre, og der gives eksempler på, hvordan de leksikalske og grammatiske valg, som de skrivendes positionering af sig selv i bestemte afsenderroller gennem bestemte ytringsmønstre kræver, er afgørende indikator for (in)adækvat opfyldelse af genrenormer. De genrer, der sammenholdes eksempler fra, er akademisk abstrakt, kommentar og pressemeddelelse.

1. Genrekompetence og beherskelse af formelagtigt sprog

I ph.d.-projektet, som artiklen her gengiver delresultater fra, undersøger jeg, hvad genrekompetence på et andet-/fremmedsprog er i forhold til genrekompetence på modersmålet og i forhold til skriftlighedskompetence på andet-/fremmedsproget, herunder en beherskelse af andet-/fremmedsprogets formelagtige sprog. Centralt for

¹ "L2" anvendes i det følgende som samlet betegnelse for "andet- og fremmedsprog" ud fra SLA-traditionens anvendelse af forkortelsen (jf. Gass og Selinker 2008), men ikke ud fra den betragtning, at der ikke er forskel (jf. diskussion i Simonsen 2016:kapitel 8). Ca. halvdelen af de undersøgte tysksprogede studerende er bosatte i Flensborg og pendler til Syddansk Universitets afdeling i Sønderborg og kan altså ikke betegnes som andetsproglærende i snæver forstand. "L1" anvendes om førstesprog/modersmål.

mig er spørgsmålet om, hvordan de studerende, der har dansk som fremmedsprog (ikke) lever op til de krav, som almensproglige, fagsproglige og akademiske genrer stiller dem over for inden for rammerne af en erhvervssproglig BA-uddannelse.

Med baggrund i en kombination af de tre klassiske genre-traditioner, Systemic functional Linguistics, New Rhetoric og English for Specific Purposes (jf. Hyon 1996), med dele af tysk tekstlingvistik og -stilistik bestemmes i afhandlingen først delelementerne i syntagmet ”skriftlig genrekompetence”. Genre defineres som social handling, som kan studeres som instantieret tekst og bestemmes af et kontekstuel, et intentionelt og et formelt plan, som igen er bestemt ved hhv. en gensidig determinationsrelation mellem intentionelt plan og kontekstuel plan, en typikalitetsrelation mellem kontekstuel plan og formelt plan og en mål-middel-relation mellem intentionelt plan og formelt plan (jf. Ditlevsen et al. 2007).

Hævdelsen af en korrelation mellem det intentionelle, det makrostrukturelle niveau og det mikrostrukturelle niveau, mellem genre og hvad der her benævnes formelagtigt sprog, er ikke ny. Fra både et genreteoretisk udgangspunkt og også i den forskning, der i sin interesse for det formelagtige sprog trækker på bl.a. fraseologi og/eller korpuslingvistik (fx Stein 1995; Lüger 2007; Fandrych 2008; Lenk 2014; Biber 2006; Wray 2002, 2012; Hyland 2012), tilnærmer man sig henholdsvis den teksteksterne retoriske situation og det tekstinterne makro- og mikrostrukturelle niveau i analyser, der som hos Hüttner (2007) kan smelte sammen i ”an extended genreanalysis”, hvor *konventionaliseringen* bliver kernebegreb. Det er samme samlende perspektiv, der anlægges her.

Som sådan kræver bemestringen af genre, genrekompetencen, både 4 centrale ”kapaciteter” (Illeris 2011:64) og de relateringskompetencer, der sammenknytter disse kapaciteter og ytrer sig som de positioner og potentialer, der er nødvendige for den beslutning, der bærer evnen til at handle. Kapaciteterne kan sammenfattes til 1) sociokulturel viden, indsigt, 2) mikro- og makrostrukturel lingvistisk og tekstorganisatorisk viden, 3) viden om sproghandling og 4) en indholdsviden, der bestemmes af evnen til faglig tænkning og indebærer en viden om fag og de evner og færdigheder, et fag forbindes med:

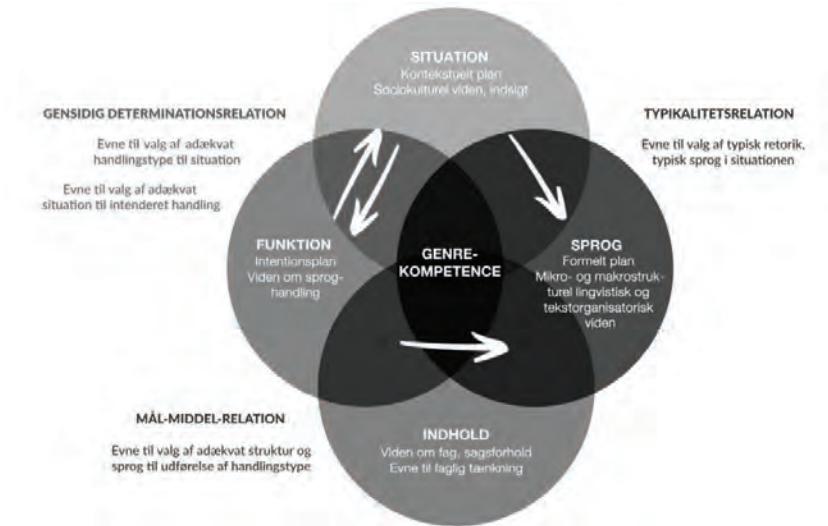

Fig. 1. Genrekompetence

Skriftlighedsaspektet accentuerer ved denne kompetencebeskrivelse, at den skriftlige genre, som sekundær² i bachtinsk forstand (Bachtin 1986), kræver en højere grad af social-kognitiv kompetence end den mundtlige og fordrer en procedural viden om skrivning, som kan sammenfattes i begreberne "skrive- og tekstrutiner" (Feilke 2012:10).

Grundlæggende anderledes end L1- er L2-genrekompetence pga. den bikulturelle, bilingvale erfaring, som førstesproget og de kulturelle erfaringer, der er gjort på førstesproget, giver den L2-lærende. Denne erfaring giver mulighed for både positiv og negativ transfer af lingvistiske træk og retoriske konventioner fra L1 til L2 og kan således både fungere som gevinst og hæmsko (Ehlich 2011:20).

Som iagttagelig instantiering af den genreskrivendes mikro-strukturelle lingvistiske vidensniveau og bemestring af *tekstrutiner* bliver det formelagtige sprog særligt interessant som billede på genrekompetence. Det gælder især de dele af genrekompetencen, som tekstligt ytrer sig som forskelle i L1- og L2-afsenderpositioneringen,

² Bachtin (1986:62) skelner mellem "primære" og "sekundære" ytringsgener: De primære tager form i umediet mundtlig kommunikation, mens de sekundære skriftlige opstår i mere udviklet og organiseret kulturel kommunikation og i deres formation absorberer forskellige primære gener.

-modtagerorienteringen og -emnebehandlingen, og i forhold til den skrivende i skrivekompetenceniveau, intersprogsniveau og genre-*apprenticeship*-niveau (Hüttner 2007:38). Fokus vil der her være på afsenderpositioneringen, dvs. den skrivendes evne til sprogligt og stilistisk adækvat at situere sig selv i roller som er genkendelige og forventelige i den pågældende genre.³ Sandig (2006:36) anvender som pendant til "adækvat" udtrykket "angemessen", der karakteriseres således:

"Der neutralste Ausdruck im Bereich der Stilwirkung ist *angemessen*: D.h. die Stilwirkung entspricht dem, wie Sprecher/Schreiber in der Situation, bei einem Handlungsziel oder/und einem Thema dieser Art stilistisch vorgehen können und/oder sollten und was Rezipienten aufgrund ihres sozialen Wissens erwarten und/oder akzeptieren können. *Angemessen* und *unangemessen* sind die allgemeinen Ausdrücke dafür, wie ein konkreter Stil in Relation zum intersubjektiv Erwartbaren angesichts der Kommunikationsaufgabe zu bewerten ist."⁴ (ibid.)

Som paraplyterm dækker "formelagtigt sprog" en blomstrende terminologisk masse af betegnelser, som er sammenkædet med både ens definitioner for det forskellige og forskellige definitioner for

³ "Es ist festzuhalten: 'Selbstdarstellung' (als Individuum, Rollenträger, Gruppenmitglied), 'Adressaten-berücksichtigung' und 'Beziehungsgestaltung' sind sozial relevante Typen von Stil, die durch die Art der Handlungsdurchführung vermittelt werden können, die also über den Stil vermittelt werden." (Sandig 2006:14) - "Man kan konkludere: 'selvfremstilling' (som individ, rolleudøvende, gruppe-medlem), 'recipientinddragelse' og 'relationsdannelse' er socialt relevante former for stil, som formidles gennem måden, hvorpå der handles [(sprogligt)], dvs. som altså formidles via stilen."

Jf. også Pavlenko (2003): "*Positioning*, following Davies and Harré (1990), refers to the process by which individuals are situated as recognizable and observably coherent participants in story lines."

⁴ "Det mest neutrale udtryk inden for stilistisk virkning er *angemessen*: Dvs. den stilistiske virkning harmonerer med, hvordan den talende/skrivende i situationen med et handlingsmål eller/og et tema af denne karakter kan og/eller burde agere stilistisk, og hvad recipienterne på baggrund af deres sociale viden forventer og/eller kan acceptere. *Angemessen* og *unangemessen* er de almene udtryk for, hvordan en konkret stil kan bedømmes i relation til det intersubjektivt forventelige i betragtning af kommunikationsopgaven."

det samme, og som har deres rod i næsten lige så mange forskellige fagområder (Stein 1995; Burger 2005; Westbrook 2015; Wray 2002; 2012; Gałkowski 2011). I forhold til centrale definitionsriterier kan der selektivt og som udgangspunkt skelnes mellem ”snæver”/”klassisk” fraseologi og dens interesse for form og betydning, den ”udvidede” (Burger 2005:24 ff.) eller pragmatiske fraseologi med dens vægtning af funktion, korpuslingvistikken og dens fokus på frekvens og psykolingvistikken og dens påpegning af processeringens betydning. Det formelagtige sprog sprænger den snævre fraseologis ramme for fraseologismen, som defineres ved polyleksikalitet, fasthed og idiomacitet, og bestemmes i stedet ved kontinuumdefinitioner med (ikke-/)kompositionalitet/(ikke-/)transparens og/eller mindre/større frekvens som poler (jf. Wray 2012:241).

I projektet undersøges ”ytringsmønster” som formelagtig sproglig enhed, og ytringsmønstret defineres med støtte i især Feilkes definition af, hvad han kalder ”Routineausdruck”. Rutineudtrykket er den synlige ydre form for Feilkes kernebegreb *tekstrutine(r)* og karakteriseres som toppen af et isbjerg, der under overfladen skjuler ”Funktionsmodule”, ”Gattungen/Textsorten”, ”Kommunikative Praktiken” og nederst ”Handlungsfeld/Domäne” (Feilke 2012:19).⁵ Som eksempel nævner Feilke (2012:17) rutineudtrykket ”die These setzt sich durch”⁶, der indikerer det handlingsskema, vi kender fra en faglig kontrovers, hvor forskellige teorier fremsættes, og nogle kommer til at dominere. Rutineudtrykket har altså en pars-pro-toto-funktion, idet det som pars indikerer et funktionsmodul, en hel tekstdel, der her kunne være ”Diskursreferat”, dvs. gengivelse af videnskabelig diskurs. Den kompetente sprogbruger vil kunne koble rutineudtrykket til ikke blot det tekstlige funktionsmodul, men til selve genren og derudover til den kommunikative praksis og det handlingsrum/domæne, som genren indgår i.

⁵ Med ”Funktionsmodul” henviser Feilke (2012:18) til de selvstændige sekvenser eller deltekster, som til sammen bidrager til at realisere tekstens overordnede handling. ”Gattung” = ”genre”; ”Kommunikative Praktiken” = ”kommunikative praksisser”; med ”Handlungsfeld/Domäne” (”handlingsrum/domæne”) menes diskursfællesskabet i en institution (i en sociokulturel kontekst).

⁶ ”Die These setzt sich durch” – ”Teorien (om...) kommer til at dominere”.

På baggrund af Feilke bestemmes ytringsmønstret altså som intentionsmarkerende og tekst- og genrekonstituerende, som et udtryksmæssigt sprogligt flerplansfænomen, der er fremtrædende pga. gentagen samforekomst. Ytringsmønstret bryder med den snævre fraseologis fokus på form og betydning, idet det kan bestemmes til kontinuert mellem enkelttekst og tekst⁷, og dets ”indre fasthed” eller komponentinterne kohæsion til kontinua mellem hhv. ”fri”/”kompositionel” vs. ”fast”/”ikke-kompositionel” samt ”transparent” vs. ”ikke-transparent”. Fx er det relativt begrænset, hvilke komponenter der i støtteverbalkonstruktionen ”drage en konklusion” kan erstatte objektet, og komponenterne er til dels kendetegnet ved morfologisk stabilitet (”drage nytte af”, ”drage omsorg for”, ”drage konsekvensen (af ngt)”, DDO) – mens en handling som HENVISNING TIL EFTERFØLGENDE AFSNITS INDHOLD kan realiseres i et mere åbent mønster bestående af (a) præpositionssyntagma + (b) verbal for akademisk fremstillingsform i passiv præsens + (c) subjekt + (d) evt. adverbial: ”(a) i det følgende (/næste) kapitel (/afsnit) (b) præsenteres/beskrives/fremstilles/diskuteres (c) x (d) nærmere(/mere detaljeret)” (jf. Heine 2014:119). Frekvens og processering er bestemmende kriterier, for så vidt som de ligger inhærent i begrebet gentagen samforekomst, men afgørende kriterium er den ”eksterne/ ydre fasthed” (Hyvärinen 2011:39), som ligger i mønstrets funktion som kontekstualiseringsmiddel.

De L2-lærendes FS-kompetence, der kan adskilles i en processeringssubkompetence samt en sociokulturel og en leksikogrammatisk subkompetence (jf. Gałkowski 2011), udtrykkes på den baggrund som evnen til at anvende korrekte, frekvente og (ikke) forskellige⁸ FS-helheder (ytringsmønstre) i forhold til den L1-norm, der sammenlignes med.

⁷ Som eksempel på *enkeltekst*, der indikerer ”kompleks intertekstuel tekststruktur” kan med Feilke (2012:17) peges på ”zufølge” (”ifølge”), mens eksempler på det sætningsoverskridende kan være den treleddede tekstorganisator/gradationen (”først...dernæst...endelig”) eller som hos Stein (1995:305 ff.) *hele (kort)tekster* som fx dødsannoncen.

⁸ ”(ikke)forskellig” anvendes om både det ”forskellige” og det ”ikke-forskellige”, to parametre, som i lighed med ”korrekt” og ”frekvent” her begge skal forstås positivt, dvs. som den normadækvate grad af variation i den pågældende genre.

2. Fremgangsmåde og data

Det teoretiske niveau operationaliseres vha. en analysemodel, som delvist er en overtagelse af Sandigs ”Textmustermodell” (jf. Sandig 2006:489): Der skelnes mellem genren som handlingstype og genren som handlingsmiddel, og ift. det første mellem genrens sociale formål, situationsegenskaber og deltagende i situationen, ift. det andet ml. makro- og mikrostrukturelt niveau.

Konkret betragtes det finitte verbal som ytringsmønstrets kerne og mindste ytringsmønster som bestående af to led, og de spørgsmål, der leder analysen på tekstinternt mikrostrukturelt niveau, er:

- Hvilket formelagtigt sprog (FS) instantierer x-sproghandling sig i i L1- og L2-teksterne?
- Hvor frekvent er det pågældende FS?
- Hvilket FS er over-/underrepræsenteret i L2- i forhold til L1-teksterne? (Hvorfor?)
- Hvilket FS er morfosyntaktisk/leksikogrammatisk/stilistisk afvigende i L2-teksterne? (Hvorfor?)
- Hvad betyder det for (bedømmelsen af) deres genrekompetence, at de L2-studerendes brug af FS opviser afvigelser mht. korrekthed, frekvens og variation?

Den første optælling og registrering af FS er sket manuelt, men følges op af en undersøgelse af de enkelte varianter vha. ”Sketch Engine”⁹, som både muliggør udtræk af simple frekvens-ordlister og konkordanser, og som også anvendes til undersøgelse af relativ frekvens og distribution. Udgangspunktet er en analyse af ”fællesvarianter”, dvs. de varianter, der optræder i både L1- og L2-sættet, derefter af L1-varianter og endelig af L2-varianter og disses evt. afvigelse.

Afhandlingens empiriske materiale består af 436 tekster fra tidsrummet 2011-2014, heraf 183 L2- og 253 L1-tekster, som fordeler sig på 3 subsæt inden for de udvalgte genrer:

⁹ jf. <https://www.sketchengine.co.uk/>

	L1- tekster	Løbende ord	L2- tekster	Løbende ord
Abstrakt	77	40.482	71	25.968
Kommentar	108	45.224	77	26.859
Presse- meddelelse	68	38.973	35	8.945
	253	125.025	183	61.961

Alle L2-tekster stammer fra 94 studerende med tysk som modersmål, der blev optaget på BA-studiet i Sproglig og Kulturel Formidling på Syddansk Universitets afdeling i Sønderborg i årene 2008-2012. BA-projektet (abstrakt) og eksamensopgaverne, der indeholder kommentar og pressemeddelelse, er placeret på L2-studiets 6. semester som afsluttende opgaver, så de studerende har forud haft dansk i et intensivkursus à ca. 100 timer og 5 semestres undervisning à 78 timer, dvs. i alt ca. 490 timers undervisning i sproget, fordelt på disciplinerne Anvendt grammatik og skriftlig sprogfærdighed, Mundtlig sprogfærdighed, Kultur & samfund og Fagsproglig kommunikation. I forhold til Den Europæiske Referenceramme (CEFR) svarer fagenes slutmål til niveau B2, i enkelte delkompetencer niveau C1, dvs. et ”næsten modersmålslignende” niveau.

I forhold til kontinuert mellem novice og ekspert er pressemeddelelserne den genre, hvor der må forudsættes størst forskel mellem skrivende L1-eksperter og L2-novicer; kommentaren muliggør som både privat og offentlig genre skrevet af både medieinterne og -eksterne aktører og med sit rum for indbringelse af egenidentitet og subjektivitet både størst lighed, men også stor forskel mellem L1- og L2-teksterne, mens de L1- og L2-skrivende i forhold til abstrakterne kan placeres efter deres sammenlignelige læreproces i sammenlignelige institutioner som hhv. kompetente og novicer. I forhold til teksteksterne faktorer fremstår abstraktet som den genre, hvor der synes at være størst lighed både mht. samfundsmæssigt formål,

situationsegenskaber og situationsdeltagende, pressemeddelelsen som den, hvor der er størst forskel. Hvad de L2-studerendes socialisering til genrerne angår, synes de dog at have størst produktiv erfaring med kommentaren, mindre med pressemeddelelsen og mindst med det akademiske abstrakt.

3. Analyse

Som eksempler på, hvordan de grammatiske og leksikalske valg har indflydelse på afsenderpositioneringen i genrerne fremstår i kommentarerne især den centrale evaluerende ytring, i pressemeddelelserne den selvciterende forudsigelsesytring, og i abstrakterne dels metoderefererende, dels konkluderende ytringer.

3.1 Kommentarer: Evaluerende ytringer med adjektivsyntagme som prædikativ

Første ytringstype er den evaluerende ytring i kommentaren, og ytringsmønstre med adjektivsyntagme som prædikativ:

L1	L2
<i>Det er helt afgørende at få en diskussion af, hvordan vi får skabt en bæredygtig vækst. (L1K11.25)</i>	<i>Det er meget vigtige at der er en godt overgang fra den ene generation til den næste. (L2K11.13)</i>

Tallene, dvs. den absolutte og den relative frekvens samt antallet af varianter, viser til en start, at ytringstypen er overrepræsenteret i L2-sættet: Der er i alt 106 (3944/mio.o.) forekomster af denne ytringstype fordelt på 42 varianter i L2-sættet, mens der er 127 (2798/mio.o.) forekomster fordelt på 71 varianter i L1-sættet. Bortset fra overrepræsentationen i L2-teksterne, ligger den mest fremtrædende forskel i meget hyppig brug af få adjektivvarianter i L2-sættet, og de varianter, det drejer sig om, er *vigtig*, *rigtig* og *god*, der optræder i hvad der svarer til 50% af forekomsterne af ytringstypen, mens de samme varianter ses i 5% af L1-forekomsterne. Ytringerne er altså tydelige eksempler på, hvad Hyland (2012:159) karakteriserer som

L2-lærendes tendens til at forlade sig på – eller deres præference for – den sikre løsning, eller hvad Henriksen (2013:36) lidt mere malende (med reference til Hasselgrens ”lexical teddy bears”) kalder ”collocational teddy bears”.

En markant forskel, der giver en mere *polemisk skærpet tone* i modersmålsteksterne er i L1-kommentarerne en overrepræsentation af enten negerede ytringer eller prædikativer med negative associationer. Det spænder fra det ”meget forskellige” (L1K11.24) eller ”tankevækkende” (L1K11.16) til det eksplicit fordømmende som ”forkert” (L1K11.24) eller ”helt uacceptabel” (sic, L1K11.25).

Også stilistisk kan der iagttages et stort spænd fra fx det ”ikke tilfredsstillende” (L1K11.19) eller ”uhensigtsmæssige” (L1K11.31) til det, der er ”skammeligt” (L1K12.36), ”bare for tarveligt” (L1K13.30) eller ”tudetosset” (L1K13.13).

Den større variation – og mere emfatiske sprogbrug – i L1-kommentarerne understreges også af større brug af og større variation i gradsadverbierne (jf. ”vanvittig svært” (L1K11.24), ”klart svagest” (L1K13.26), ”ufatteligt trættende” (L1K12.15), ”langt fra sikkert” (L1K13.17)), og så gøres der brug af stilistiske virkemidler som fx ironi, når en kommentator eufemistisk fordømmer, hvad der opfattes som hykleri hos modparten: ”Jeg synes det er *uhyre interessant*, at du er så meget imod statsstøtte” (L1K11.22).

Hvad der samtidig kan iagttages, er, at når L2-teksterne forsøger at mime valoriseringen i L1-teksterne, så fører det til afvigelser, som fx i følgende ytring, hvor ”ufremskridtlig” må opfattes som intersproglig overgeneralisering af antonymdannelse med præfikset ”u-”¹⁰: ”...derfor vil det være *uretfærdig og ufremskridtlig* til ikke at lade dem arbejde som de er vænnet til” (L2K11.23). Leksikogrammatisk afvigende sprogbrug forekommer i L2-ytringerne desuden i form af forveksling af det foreløbige subjekt ”det” med ”der” som fx i ”*der* er utrolig svært at” (L2K13.11) eller med ”den” som i ”*den* er overhovedet ikke nemt” (L2K13.7). Også forveksling af ”er” med ”har” på det finitte verbals plads ses i ”det *har* noget positivt” (12.15), som kan ses som transferform (”es hat etwas Positives”). Dominerende leksikogrammatisk afvigelse

¹⁰ ”unfortschrittlich” giver 819 Googlehits og sættes i fx http://universal_lexikon.deacademic.com/33783/unfortschrittlich (jan. 2017) synonymt med ”rückschrittlich” og ”reaktionär”, men kan ifølge tyske kolleger ikke opfattes som leksikaliseret i tysk.

i 31 af de 106 L2-ytringer er dog manglende bøjning af prædikativet – en afvigende L1-transferbetinget sprogbrug, der er gammelkendt pga. sin undtagelsesstatus som eksempel på en i forhold til de tysksprogedes modersmål større L2-kompleksitet (jf. Fredsted 1990:123).

Afvigelserne accentuerer indtrykket af, at de L2-skrivende i de evaluerende ytringer positionerer sig svagere, mere usikkert og anonymt end modersmålsbrugerne. Handlingen EVALUERING realiseres, men i en mindre varieret, stilistisk mere neutral(iseret) form, som pga. især underrepræsentationen af negationer forekommer mindre elaboreret og mere direkte end de mere polemiske L1-tekster.

3.2 Pressemeddelelser. Forudsigelsesytringer

I centrum for følgende afsnit er de forudsigende ytringer, som typisk er at finde i pressemeddelelsernes ”præ-formulerende” (pseudo-)CEO-citater (Jacobs 1999), hvor de giver plads til en persuasivitet, som står i kontrast til genrens ellers tilstræbte informativitet og objektivitet (McLaren-Hankin 2008) – og plads altså til en positionering af den afsendende virksomhed eller organisation som unik, potent og succesrig. Der kan skelnes mellem forudsigelsesytringer, som refererer til (i) forventning, (ii) mulighed, sandsynlighed og potentiale, (iii) tro, håb og tillid og (iv) mål, intentioner og planer (jf. McLaren-Hankin 2008):

L1	L2
i. a."Vi forventer, at det øger vækstraten til over 30 procent i resten af 2013,' siger Morten Elk. " (L1P13.5) b."Vi glæder os til endnu en gang at danne rammerne for den vigtigste fagmesse for byggevarer i Skandinavien,' afslutter Palle Thomsen." (L1P13.7)	"De første af disse maskiner er forventet at komme på markedet om cirka fem år." (L2P13.7)
ii. "Denne udvidelse af produkt-sortimentet giver STRONG en helt exceptionel mulighed for en yderligere styrkelse på det nordiske marked." (L1P11.5)	"Tyskland vejrer <i>muligheden</i> for at etablere sig som markedslederen på dette felt." (L2_P_14.4)
iii. a."Vi fornemmer i markedet, at det går bedre,.." (L1P13.13) b."Vi føler på alle måder, at det nye messekoncept er en garant for, at vi kan vende udviklingen,.." (L1P13.18) c."Vi tror, at vi med omfanget af denne udvidelse og de udfordringer, der ligger forude, har fundet det rette tidspunkt til at forene os under et fælles flag." (L1P 11.9)	"Vi har store håb for chancen for at udvikle nye software, hvormed man kan styres marked." (L2P14.6)
iv. a."Vokes Airs mål som filtreringseksperter er at skabe en verden med ren luft." (L1P11.9) b."Flextex ønsker at styrke og fastholde denne position i de kommende år',..." (L1P11.8)	a. "Målet er at udvikle maskiner, der gør produktionen hurtigere og mere fleksibel." (L2P13.18) b."Ud af samarbejdet fra VDMA, Y[Z]VEI og Bitkom, blev der etableret 'platform industri 4.0' og med det ønske om at dominere markedet." (L2P13.2).

Hvad repræsentationen angår, kan igen iagttages en generelt større L1-variation, og andre bemærkelsesværdige forskelle er en stor L2-overrepræsentation af gruppe (ii)-ytringer og et – med kun to forekomster – tilnærmelsesvist fravær af gruppe (iii)-ytringer:

	(i) ”forventning”		(ii) ”mulighed, sandsynlighed, potentiale”		(iii) ”tro, håb, tillid”		(iv) ”mål, intentioner, planer”	
	n (%*)	/mio.o.	n (%)	/mio.o.	n (%)	/mio.o.	n (%)	/mio.o.
L1	34 (16)	890	72 (33)	1.884	29 (13)	759	81 (38)	2.170
L2	17 (14)	1.500	79 (66)	6.969	2 (2)	176	21 (18)	1.852

*Af samlede antal ytringer, afrundet.

Anvendelsen af især entydigt positivt valoriserede L1-særvarianter som fx ”glæde sig til” og ”se frem til” i gruppe (i) betyder en anderledes positionering af afsender, og det samme gælder for repræsentationen af gruppe (iii)’s kognitions- og perceptionsverber ”tro”, ”håbe”, ”føle” og ”fornemme”, som placerer subjektet i ”sanserens” deltagerrolle (Andersen & Smedegaard 2005:109) og koder dennes epistemiske subjektivitet mest åbenlyst.

En anden central forskel på tværs af de fire forskellige ytringsundergrupper er *udfyldelsen af subjektpladsen*, idet L1-virksomhedssubjekter eller repræsentativt herfor førstepersonspronomenet ”vi” kontrasterer L2-tredjepersonssubjekter eller upersonlige subjekter. Muligheden for personliggørelse af tekstens emne og iscenesættelse af den afsendende virksomhed som dynamisk og målrettet fravælges altså til fordel for fx et fokus på produktpotentialer, som det ses i første L2-eksempel, hvor dette fokus også ytrer sig som afvigende diatese i forhold til L1-eksemplerne (jf. også L2-eksempel iv.b).

Forskellen i persuasiv personliggørelse af teksterne underbygges af L1-teksternes anvendelse af *valoriserede attributive led* i forhold til kerneledsvarianterne (jf. ”*helt exceptionel mulighed*”, ”*enormt uforløst potentiale*”(L1P12.25), ”*strategisk unik mulighed*”(L1P11.5)), som modsvarer af enten fravær eller i sproget mere frekvente og denotative varianter som ”stor” i L2-teksterne.

Endelig betyder den modificering eller det dobbeltsyn, som *hedging* indebærer, og som i sproget typisk kræver en kerneledsvariants

rammesætning af et ytringsemne¹¹, en grammatisk kompleksitet, som i L2-teksterne kan medføre afvigende sprogbrug (jf. ovennævnte tredje L2-eksempel).

Generelt betyder de L2-studerendes valg, at L2-teksterne efterlader et indtryk af større sagsorientering og objektivitet og mindre valorisering end L1-teksterne. Det får dem til at fremstå som mangelfulde i forhold til genrekravet om en balancering af et informativt formål med det persuasivt evaluative, som der især er potentiale for at realisere i forudsigelsesytringerne. Hvad der kan stå til diskussion, er, hvorvidt forskellene skyldes de L1-betingede kulturelle forskelle (altså L2-studerendes baggrund i tysk kultur, kulturelle genreforskelle, som trods de L2-studerendes ikke-socialisering til genren pressemeddelelse i tysk kultur slår igennem) eller er et udtryk for, at de L2-studerende skriver inden for en institutionel ramme, altså universitetet, som i og med sin *praksisforfølgelse* tenderer til konservativisme.

3.3 Abstrakter: metoderefererende og konkluderende ytringer

Fra analysen af abstrakterne har jeg valgt at præsentere eksempler på dels metoderefererende, dels konkluderende ytringer, som opviser en tendens til større variation end de tilsvarende L1-ytringer og dermed er anderledes, end hvad der kan iagttages for pressemeddelelserne og kommentarerne. Samtidig er det sådan, at ønsket om eller tvangen til variation fører til afvigende sprogbrug, hvorfor begrebet ”negativ kreativitet”¹² anvendes til karakteristik af L2-sproget her:

”En sammenligning af de udvalgte firmaer fra henholdsvis USA og Tyskland *gengives* i diskussionens afsnit af projektet, mens der også *sammenlignes* de enkelte firmaer fra begge lande med hinanden i separate delafsnitte.” (L2A11.32)

¹¹ Man kan sammenligne et eksempel på en *hedged* ytring som ”Med vores hjælp tror vi, at skovindustrien kan overkomme fremtidige udfordringer ansigt til ansigt og fortsætte den fremadrettede vækst [...]” (L1PM12.20) med samme – syntaktisk forenklede – *unhedged* ytring uden den anførende sætning med kerneledsvarianten ”tro”: ”Med vores hjælp kan skovindustrien overkomme fremtidige udfordringer ansigt til ansigt og fortsætte den fremadrettede vækst [...]”

¹² Karakteristikken er min egen, men den er inspireret af Kristin Fonnes’ (2006) undersøgelse af variation i brugen af substantiver i norsk og tysk pressesprog.

”Dette projekt *er et bidrag til* forskningen om forkomsten af farver i det engelske sprog og kan videreføres i det flere farve-metaforer undersøges, f.eks. i både det engelske og andre sprog. Desuden *fremstiller det et supplement til* forskningen om konceptuelle metaforer.” (L2A12.2)

Crossley og McNamara (2011:281) forklarer større L2-variation i akademiske essays som et træk, der kendetegner den *akademiske L2-novice*: Mens L1-studerende i højere grad er optaget af fx kohæsion, kendetegnes L2-studerendes sprog ved større leksikalsk diversitet, fordi de fokuserer mere på ”the variety of words produced”.¹³ Et andet træk, som understøtter denne karakteristik af de L2-skrivende som akademiske novicer, er afvigelser, som viser sig i det diskursrelaterede akademiske vokabular, jf. fx kollokationer som ”danne problemer” (for ”udgøre”), ”grundlægge hypotese”, ”tage påstand” (for ”drage konklusion”), ”redegøre hvordan”, ”finde svar til”.

Det lidt lavere niveau på *apprenticeship*-stigen underbygges desuden af en L2-tendens til lidt større mundtlighed som fx anvendelsen af ”fortælle” for den akademiske fremstillingsform ”redegøre” (i) eller sammenblanding af begreber som ”identificere” og ”definere” (ii. a+b):

¹³ Heroverfor står dog Fonnes (2006), som karakteriserer (ikke-)variation som kulturelt bestemt.

L1	L2
i. ”Den tredje hypotese <i>gik på</i> effekten af forbrugernes ’perceived value’ på ’purchase intention’,...” (L1A13.11)	”Jeg vil også fortælle nogen om <i>hvordan</i> musikken er produceret og hvad funktionen af musikken er i reklame industrien.” (L2A11.30)
ii.	a. ”Først <i>identificerede</i> jeg <i>en definition af</i> autoritetsbegrebet og baseret herpå, udpegede jeg fem autoritetstyper” (L2A13.13) b. ”Når det kommer til implicit – eksplicit kommunikation <i>kan de ikke være defineret</i>, fordi de globale reklamefilmere fremviser begge former for kommunikation.” (L2A12.13)

L1-eksemplet med det i den akademiske genre stilistisk inadækvate ”gå på” (i) viser, at markeret mundtlighed ikke er forbeholdt L2-teksterne, men blot en anelse mere frekvent her.¹⁴

I konklusionsytringerne er det især L2-sprogets syntetiske syntaks, der giver en anderledes positionering af afsender. I modsætning til L1-teksternes analytiske mønster med <oversætning + ytringsemne> (jf. L1, a+b) placeres det udsigende jeg i indskud (L2, a) eller ledsætning (L2, b), hvis ikke det forsvinder i en passiv konstruktion (L2, c) eller i det abstrakte nominal (L2, d):

¹⁴ Af de i alt 418 L1- og 409 L2-ytringer, som er grundlag for fremstillingen her, vurderes 17 L1- (~4%) og 25 L2-ytringer (~6%) at være kendetegnet ved denne markerede mundtlighed.

L1	L2
a. "Det konkluderes derfor, at DONG's etiske regelsæt tilvejebringer styrker både på det organisatoriske og det samfundsmæssige plan og bidrager til social ansvarlig adfærd hos leverandører." (L1A12.2) b. "Min endelige konklusion er, at implementeringen af vestlige CSR standarder kræver, at u-lande – men specielt i-lande – anerkender vigtigheden af kulturelle forskelle." (L1A11.13)	a. "Undersøgelsen har dermed ikke en entydig konklusion men alligevel resultatet har modsagt min forventning om, <i>kunne jeg imidlertid konkludere</i>, at billeder har en effekt på læseren i en tekstsammenhæng." (L2A13.15) b. "Afsluttende kan man sige, [...] at hentydningerne ofte bare bliver oversat direkte på tysk, <i>som lader mig konkludere</i>, at disse hentydninger ikke er anset som et problem af det tyske publikum af Gilmore Girls." (L2A13.14) c. "Bianca skifter derimod ikke karakter, <i>hvilket kan konkluderes</i>, idet hendes sprog ikke fremviser en klar tendens i skiftene." (L2A13.7) d. "Derefter <i>følger en konklusion</i> hvor det bliver redegjort hvordan forskellene i magasinerne er opstået." (L2A11.10)

L2-eksemplerne anskueliggør, trods deres forskellighed og trods de to førstes anvendelse af de personlige pronominer, samme bestræbelse på en indirekte *hedging*stil, hvor den personlige positionering søges nedtonet gennem en forholdsvis kompleks periodesyntaks – som genererer markeret eller afvigende sprog.

Tæt samhørende med både usikkerhed i forhold til akademisk fremstillingsform og mere kompleks syntaks forekommer der – både i L1- og L2-teksterne – eksempler på tautologisk eller redundant sprogbrug, som viser, at den akademiske norm ikke er internaliseret (i). Også eksempler på manglende logisk sammenhæng på periodeplan, som anakoluti og dystaksi, kan medtages her (ii):

L1	L2
i. a. ”<i>Det teoretiske grundlag for dette speciale er baseret på teorier fra essentielle teoretikere inden for områderne interkulturel kommunikation og online kommunikation.</i>” (L1A12.15) b. ”<i>Specialets baggrund for at kunne besvare problemformuleringen bygger på empiriske undersøgelser bestående af fem kvalitative interviews med kvindelige forbrugere.</i>” (L1A13.25)	”Opgavens empiriske fremgangsmåde <i>underbygges ved et teoretisk grundlag</i> i kapitel fem.” (L2A12.17)
ii.	a. ”Derfor skal dokumentdesignere være opmærksomme på at en given tekst med billeder skal fungere efter hensigten og sætte et aftryk i læserens hukommelse, <i>er det altså</i> af stor betydning, at billederne er relevante for tekstens emne.” (L2A13.15) b. ”Derved bliver, først og fremmest, forskellen i form mellem de to magasiner gjort tydelig, <i>men om og hvordan</i> billede og tekst tilsammen danner en logisk enhed.” (L2A11.10)

Samles de få udpluk fra abstrakternes metoderefererende og konkluderende ytringer op i en kontrastering af L1- og L2-fællestræk, som den inadækvate mundtlighed eller de tautologiske former, vs. L2-særtræk, bliver det tydeligt, at de to grupper af skrivende befinder sig som lærende i en sammenlignelig læreproces med sammenlignelige kompetencemål. Lige så tydeligt positionerer de L2-skrivende sig imidlertid også ved den grammatiske detopikalisering eller nivellering

af det udsigende jeg som dels mere distancerede og evt. mere bestræbte på netop en akademisk stil, dels (naturligt nok – og evt. som en anden side af samme sag) mindre akademisk trænedes gennem et sprog, der er kendetegnet ved negativ kreativitet, en usikkerhed over for akademiske fremstillingsformer og en manglende bemeistring af syntetisk syntaks, som flertydiggør eller opløser kohærens.

4. Didaktiske overvejelser

Analysen godtgør, at selvpositionering synes at være en central udfordring i skrivningen af alle genrer – og som sådan anvendelig indikator for genrekompetence. Der kan i forhold til de tre genrer iagttages en kompleksitetsforskel, der gør, at abstraktet i lidt højere grad præges af – med Leki et al.'s (2006) ord – ”higher order”-problemer, dvs. de udfordringer som fx en mere kompleks syntaks giver ift. kohæsi on og kohærens, pressemeddelelsen indtager en mellemposition, og kommentaren i lidt højere grad end de to andre genrer kendetegnes af ”lower order”- eller leksikalske – problemer. Genrernes kompleksitetsforskel betyder, at genrekompetencen realiseres i mest adækvat form i kommentarbesvarelsene, i den forstand at kommentaren er den genre, hvor flest acceptabilitetskrav opfyldes, fordi de krav til ikke-variation/præcision, vokabular, syntaks, tempusvalg, *hedging* og kohærens, som abstraktet og til dels pressemeddelelsen skal opfylde, ikke gælder for kommentaren. I oversigtsform kan de L2-lærendes leksikalske, grammatiske eller stilistiske afvigelser fra L1-normen anskueliggøres vha. *vanskelighedskontinua* i forhold til de nævnte emner variation, vokabular, syntaks, diatese, valorisering og kohærens, og også tempus, modus, modalitet, mediering (jf. Simonsen 2016:271). Hvad emnet positionering angår, giver en forenklet udgave af en sådan oversigt overblik over genrernes forskellige problemfelter:

”Selvpositioneringen bliver i L2-teksterne inadækvat pga. ...”.

	Abstrakt	Kommentar	Pressemeddelelse
<i>Variation</i>	For stor variation	For lille variation	
<i>Vokabular</i>	Afvigende fagterminologi	-	Afvigende fagterminologi
	Afvigende diskursrelateret vokabular	-	
<i>Syntaks</i>	Afvigende ledstilling i hypotaktiske konstruktioner		
	For syntetisk syntaks	-	
	For lille udnyttelse af sætningsskema Fravær af adverbialer	Morfologisk afvigende prædikative led Fravær af adverbialer	
	For lille udnyttelse af syntagmer/ morfologiske afvigelser ved komplekse syntagmer		
<i>Diatese</i>	Morfologisk afvigende passivbrug	For passivt, upersonligt sprog/ aktiv, personlig form	
<i>Tempus</i>	Afvigende anvendelse af præteritum/perfektum		
	-		Brug af præteriske former
<i>Modus</i>	-	Fravær af imperativ	
<i>Modalitet, subjektivitet</i>	Fravær/afvigende modificering/hedging	Fravær af modificering	Fravær af/afvigende modificering/hedging
<i>Eksplícithed</i>	For stor eksplícithed		
<i>Mediering</i>	For stor mundtlighed	Fravær af genreadækvat skriftlig mundtlighed	
<i>Valorisering</i>	-	For stilistisk denotativt sprog	
<i>Kohærens</i>	Manglende kohærens	-	

Fig. 2. Genrefælles og -forskellig (ikke)opfyldelse af L1-normens genrekrav

Eklektisk og forsimplet som den er med sit fokus på den negative karakteristik af ikke-opfyldelse, kan ovenstående model ikke blive andet end en fremhævelse af punkter, der kunne være relevante didaktisk.

Ph.d.-projektets analyse af genrernes makrostrukturelle niveau understreger, at de L2-studerende gennemgående ikke mangler viden om genrernes intentionelle og makrostrukturelle niveau eller tekstorganisatorisk metaviden om genren. Derimod mangler de, som analysen her også underbygger, viden om, hvordan genrens formål og (del)handlinger realiseres mest adækvat sprogligt; dvs. lingvistisk produktiv kompetence på mikroniveauet. Iagttagelsen kunne i didaktisk sammenhæng forføre til (et tilbagefald til) et isoleret, funktionsuafhængigt blik på enkeltleksemet, hvilket analysen af fx kommentarernes evaluerende ytringer med prædikative

konstruktioner dog kan være en advarsel imod: De L2-studerende kender uden tvivl både adjektivets deklination og kongruensreglen, så en isoleret grammatisk didaktisering af de punkter ville ikke føre til ikke-afvigende sprogbrug. Derimod ville snarere en kontrastiv præsentation af de sproglige strukturer i ytringsmønstrene som helhed kunne bevidstgøre om den uhensigtsmæssige L1-transfer.¹⁵ Også en mere kompleks konstruktion som fx "En tydelig forskel ...kan ikke siges." (L2AB13.1) viser derudover, at tilegnelsen af den morfologiske regel for passiv ikke må ske uafhængigt af ytringsmønstret ("Der kan ikke siges+InfS"). Endelig markerer en positioneringsytring som "Ud af samarbejdet fra VDMA, YVEI og Bitkom, blev der etableret 'platform industri 4.0'"(L2PM13.2), at valget af passiv også kræver overensstemmelse med funktionen (jf. L1-referenceytringen: "Nu etablerer vi Tænketanken Europa", L1PM13.17). Eller anderledes formuleret: Udgangspunktet i genre synliggør funktionssammenhængens betydning.

Fremhævelsen af funktion, af en integration af leksik og grammatik, af ytringsmønstret som didaktisk mikrostrukturel helhed og af generel kontrastivitet skal kort tilføjes endnu to overvejelser: Selve forskellen i kompleksitet mellem genrene taler for, at den progressive genretænkning, som allerede synes at ligge i de studier, der tilbyder dansk som fremmedsprog, uddybes til (i højere grad) at medtænke progression på det mikrostrukturelle niveau, altså en progression i ytringsmønstre. Som et eksempel på en sådan tilgang kan fremhæves Spöttl & Eberhart (under udg.), der eksemplificeret ved verbet "break" sammentænker CEFR-niveauer med FS-helheder på følgende måde: "A1: primary physical sense, basic meaning: break a glass//B1: extended sense – interrupt: break your routine//B2: new

¹⁵ Jf. fx Yamashita & Jiang (2010:663), som argumenterer for en kontrastiv tilgang: "...the strong congruency effect identified in this study clearly suggests that L2 educators should pay attention to the lexical networks in learners' LI when teaching L2 collocations. Educators who have the same LI as their learners (often non-native teachers) can take advantage of their linguistic background [...] They would be able to predict problematic L2 collocations from their linguistic knowledge or from their own experience as L2 learners, and thus may be able to draw learners' attention to the difference between LI and L2 word combinations from the beginning and may help reduce negative LI influence."

collocations: break the law//C1: idiomatic sense: break the bank//C2: figurative sense: break the wall she surrounded herself with". Den skitserede skala, som her er møntet på alment sprog og tænkt som udvidelse fra konkret til abstrakt, ville også kunne indbefatte den abstraktion, som fx pressemeddelelsens domænespecifikke fagsprog udgør.

Paquot & Granger (2012) og Hyland (2012) peger på, at det problem, som ses i pressemeddelelsernes og kommentarernes positioneringsstyringer her, dvs. en begrænset L2-variation eller underrepræsentation af L2-FS, afspejler, at L2-skrivende tenderer til at forlade sig på den sikre løsning – eller omvendt, at "high anxiety levels" (Leki et al. 2006:155) kan påvirke syntaktisk kompleksitet og grammatisk korrekthed. En affektiv faktor, som det giver lejlighed til at fremhæve, er altså mod. De studerende skal indgydes mod til at begå sig, ikke på førstevalgets former, men i stedet indimellem på andet- eller tredjevalgets, hvilket forudsætter, at *de* er formidlet/tilegnet.

Med ovenstående analyse peges på, at positionering kan ses som et afgørende udtryk for genrekompetence – eller omvendt, at den adækvate måde at positionere sig på som skrivende er genrebetinget, og at en didaktisering af emnet derfor med fordel kan indebære et fokus på de ytringsmønstre, som denne handling realiseres i i genren.

Litteratur

- Andersen, T.H. & F. Smedegaard (2005) *Hvad er meningen?* Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Bachtin, M.M. (1986) The Problem of Speech Genres. *Speech Genres and Other Late Essays*. Austin: University of Texas Press:60-102.
- Biber, D. (2006) *University Language: a corpus-based study of spoken and written registers*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Burger, H. (2005) 30 Jahre germanistische Phraseologieforschung. *Hermes, Journal of Linguistics* 35:17-43.
- Ditlevsen, M.G. et al. (2007) *Sprog på arbejde – kommunikation i faglige tekster*. 2. udg. Frederiksberg: Samfundslitteratur.

- Ehlich, K. (2011) Texte erfassen / Texte verfassen. Thesen zur schriftlichen Kommunikation zwischen den Kulturen. *Fremdsprachliche Textkompetenz entwickeln*. D. Knorr & A. Nardi (udg.). Frankfurt a.M.: Peter Lang:17-23.
- Fandrych, C. (2008) Formulierungsroutinen und Handlungsart in der allgemeinen deutschen Wissenschaftssprache. <http://www.abrapa.org.br/cd/pdfs/Fandrych-Christian-DRS12.pdf> (tilgået oktober 2016).
- Feilke, H. (2012) Was sind Textroutinen? *Schreib- und Textroutinen*. H. Feilke & K. Lehnen (udg.). Frankfurt a.M.: Peter Lang:1-31.
- Fonnes, K. (2006) *Varietas delectat? Gebrauchsnormen zur lexikalischen Variation – ein Vergleich Deutsch-Norwegisch*. SPRIKreports 38. Oslo. <http://www.hf.uio.no/forskningsprosjekter/sprik/publikasjoner/sprikreports.html> (tilgået oktober 2016).
- Fredsted, E. (1990) Fehleranalyse. Probleme für Deutsche beim Erlernen der dänischen Sprache. *Sprache und Unterricht in der deutschen, dänischen und friesischen Minderheit*. K.M. Pedersen (udg.). Aabenraa: Institut for grænseregionsforskning:113-129.
- Gałkowski, B. (2011) Formulaic competence. *Anglica* 20:85-101.
- Gass, S.M. & L. Selinker (2008) *Second Language Acquisition: An Introductory Course*. London: Routledge.
- Henriksen, B. (2012) Kollokationel kompetence i et kontrastivt perspektiv. Foredrag ved konferencen Lingua Nordica Lingua Franca, Háskóli Íslands, 8.10.-9.10.2012. <http://docplayer.dk/10166079-Kollokationer-i-et-kontrastivt-perspektiv.html> (tilgået oktober 2016).
- Henriksen, B. (2013) Research on L2 learners' collocational competence and development – a progress report. *Eurosla Monographs Series 2. L2 vocabulary acquisition, knowledge and use*:29-56.
- Hüttner, J.I. (2007) *Academic Writing in a Foreign Language. An Extended Genre Analysis of Student Texts*. Frankfurt a.M.: Peter Lang.
- Hyland, K. (2012) Bundles in Academic Discourse. *Annual Review of Applied Linguistics* 32:150-169.
- Hyon, S. (1996) Genre in three traditions: Implications for ESL. *TESOL Quarterly* 30:693-722.
- Hyvärinen, I. (2011) Zur Abgrenzung und Typologie pragmatischer Phraseologismen – Forschungsüberblick und offene Fragen. *Beiträge zur pragmatischen Phraseologie. Finnische Beiträge zur Germanistik* 25. I. Hyvärinen & A. Liimatainen (udg.). Frankfurt a.M.: Peter Lang:9-44.
- Jacobs, G. (1999) *Preformulating the News: An Analysis of The Metapragmatics of Press Releases*. Amsterdam/Philadelphia, PA: John Benjamins.

- Leki, I. et al. (2006) Second-Language Composition Teaching and Learning. *Research on Composition: Multiple Perspectives on Two Decades of Change*. P. Smagorinsky (udg.). New York: Teachers College Press:141-169.
- Lenk, H.E.H. (2014) Kommunikative Routineformeln in Zeitungskommentaren. L. Kolehmainen et al. (udg.): *Kommunikative Routinen: Formen, Formeln, Forschungsbereiche: Festschrift zum 65. Geburtstag von Prof. Dr. Irma Hyvärinen*. Frankfurt a.M: Peter Lang:77-98.
- Lüger, H.-H. (2007) Pragmatische Phraseme: Routineformeln. *Phraseologie. Ein internationales Handbuch der zeitgenössischen Forschung zur Sprach- und Kommunikationswissenschaft* 28, 1. H. Burger et al. (udg.). Berlin/ NY: de Gruyter:444-459.
- McLaren-Hankin, Y. (2008) 'We expect to report on significant progress in our product pipeline in the coming year': hedging forward-looking statements in corporate press releases. *Discourse Studies* 10, 5:635-654.
- Paquot, M. & S. Granger (2012) Formulaic Language in Learner Corpora. *Annual Review of Applied Linguistics* 32:130-149.
- Pavlenko, A. (2003) 'I Never Knew I Was a Bilingual': Reimagining Teacher Identities. *TESOL, Journal of Language, Identity & Education* 2, 4:251-268.
- Sandig, B. (2006) *Textstilistik des Deutschen*. 2. udg. Berlin: Walter de Gruyter.
- Simonsen, I. (2016) *Dansk som andet-/fremmedsprog – BA-studerendes skriftlige L2-genrekompetencer*. Ph.d.-afhandling, Syddansk Universitet.
- Spöttl, C. & K. Eberhart (under udg.) Assessing English and Italian lexical combinations in high-stakes examinations. *Lexemkombinationen und typisierte Rede im mehrsprachigen Kontext*. C. Konecny et al. (udg.). Tübingen: Stauffenburg.
- Stein, S. (1995) *Formelhafte Sprache: Untersuchungen zu ihren pragmatischen und kognitiven Funktionen im gegenwärtigen Deutsch*. Frankfurt a.M.: Peter Lang.
- Westbrook, P. (2015) *Talk About Mouth Speculums: Collocational competence and spoken fluency in non-native English-speaking university lecturers*. Copenhagen: Centre for internationalisation and Parallel Language Use at the University of Copenhagen.
- Wray, A. (2002) *Formulaic language and the lexicon*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Wray, A. (2012) What Do We (Think We) Know About Formulaic Language? An Evaluation of the Current State of Play. *Annual Review of Applied Linguistics* 32:231-254.